

1 Markanvändningspåverkande förhållanden

I detta kapitel redovisas vissa uppgifter om arealer, befolkning, sysselsättning och markförhållanden på länsnivå samt regler och restriktioner som kan anses vara gemensamma bakgrundsuppgifter för den information om markanvändningen som redovisas i denna publikation. Uppgifter om förändringarna på riksnivån av dessa markanvändnings-

påverkande förhållanden redovisas också i detta kapitel. Bakgrundsförhållanden specifika för viss typ av markanvändning presenteras i anslutning till respektive avsnitt i kapitel 2 och 3.

Utöver vad som redovisas här finns det naturligtvis flera faktorer som påverkar möjligheten att utnyttja marken för olika ändamål, såsom markpris, läge,

infrastrukturens utseende o s v. Flera av dessa faktorer är kanske först och främst intressanta vid detaljerade studier av markanvändningen på lokal nivå, t ex vid utbyggnad av bostadsområden, varför de inte behandlas närmare i denna publikation av översiktlig karaktär.

1.1 Areal och befolkning

Sveriges areal är 450 000 km²

Sveriges totala areal innanför kustlinjen är ca 450 000 km². Av detta är ca 411 000 km² land och 39 000 km² vatten. I denna vattenareal är således inte medräknat vatten utanför kustlinjen. Arealen på vattenområdet ut till territorialvattengränsen kan uppskattas till 80 000 km². Inte heller i den angivna vattenarealen innanför kustlinjen på 39 000 km² är allt vatten medräknat. Således ingår inte mindre sjöar och mindre vattendrag. Någon uppgift på dessa arealer finns inte, utan de ingår i stället i den officiella landarealen på 411 000 km². De länsvisa uppgifterna framgår av *tabell 1*. Observera att de fyra största sjöarna Vänern, Vättern, Mälaren och Hjälmaren inte är uppdelade på län. Vattenarealerna behandlas dessutom närmare i avsnitt 2.8. Kommunvisa uppgifter om land- och vattenarealerna återfinns i *tabell B 16, bilaga 1*.

8,6 miljoner invånare

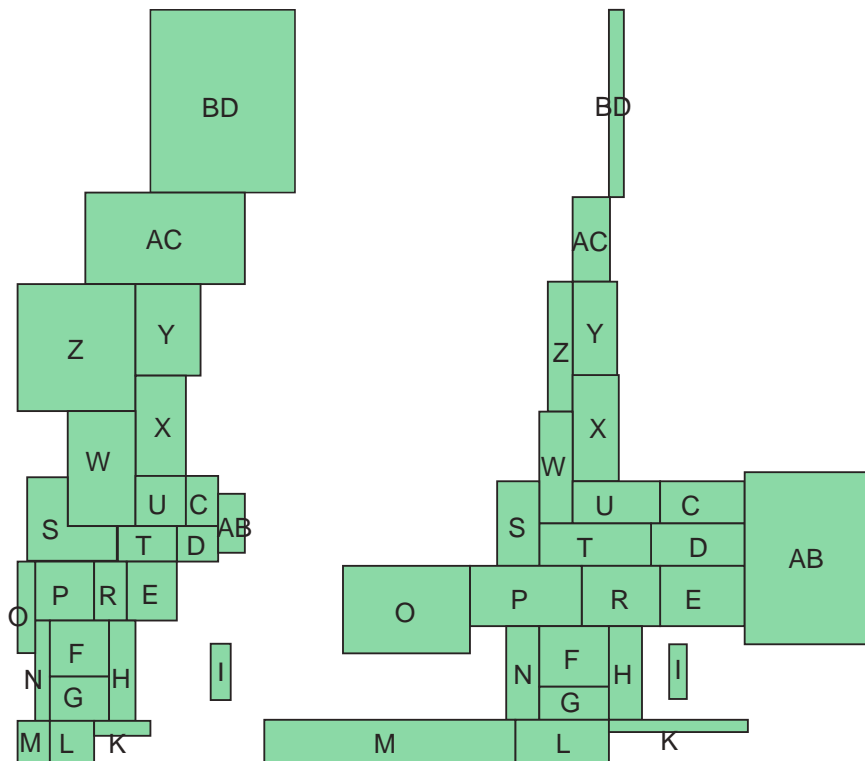
Befolkningen uppgick i slutet av år 1990 till 8,6 miljoner invånare. I de tre storstadslänen Stockholm, Göteborg och Bohus samt Malmöhus bor 37 procent av

Tabell 1 Areal och invånare 1990

Län	Areal, km ²			Invånare	Inv. per km ² land
	Land	Vatten	Total areal		
Stockholms	6 487,6	297,8	6 785,4	1 641 669	253
Uppsala	6 988,9	194,0	7 182,9	268 835	38
Södermanlands	6 060,4	520,9	6 581,3	255 636	42
Östergötlands	10 562,0	1 066,8	11 628,8	403 011	38
Jönköpings	9 943,8	758,2	10 702,0	308 290	31
Kronobergs	8 457,6	965,9	9 423,5	177 882	21
Kalmar	11 170,3	495,3	11 665,6	241 102	22
Gotlands	3 140,1	32,4	3 172,5	57 108	18
Blekinge	2 941,2	109,3	3 050,5	150 564	51
Kristianstads	6 088,7	227,1	6 315,8	289 278	48
Malmöhus	4 938,4	91,9	5 030,3	779 309	158
Hallands	5 454,4	256,5	5 710,9	254 725	47
Göteborgs och Bohus	5 140,7	164,1	5 304,8	739 945	144
Älvsborgs	11 394,8	982,6	12 377,4	441 391	39
Skaraborgs	7 937,5	272,8	8 210,3	276 830	35
Värmlands	17 583,1	1 787,6	19 370,7	283 110	16
Örebro	8 518,6	782,5	9 301,1	272 513	32
Västmanlands	6 302,0	301,3	6 603,3	258 487	41
Kopparbergs	28 193,6	2 202,4	30 396,0	289 067	10
Gävleborgs	18 191,3	1 530,5	19 721,8	289 294	16
Västernorrlands	21 678,2	1 455,9	23 134,1	261 155	12
Jämtlands	49 443,4	4 753,6	54 197,0	135 726	3
Västerbottens	55 401,2	3 792,3	59 193,5	251 968	5
Norrbottens	98 910,7	6 975,2	105 885,9	263 735	3
De fyra största sjöarna ¹		9 018,1			
Hela riket	410 929,0	39 035,0	449 963,5	8 590 630	21

1) Vänern, Vättern, Mälaren och Hjälmaren.

Figur 1 Två Sverigebilder – den ytproportionella och den befolkningsproportionella

rikets totalbefolkning, medan dessa län arealmässigt upptar endast 4 procent av rikets landareal. I Norrbottens län bor 3 procent av befolkningen, men länets landareal utgör hela 24 procent av rikets landareal.

Två helt olika Sverigebilder

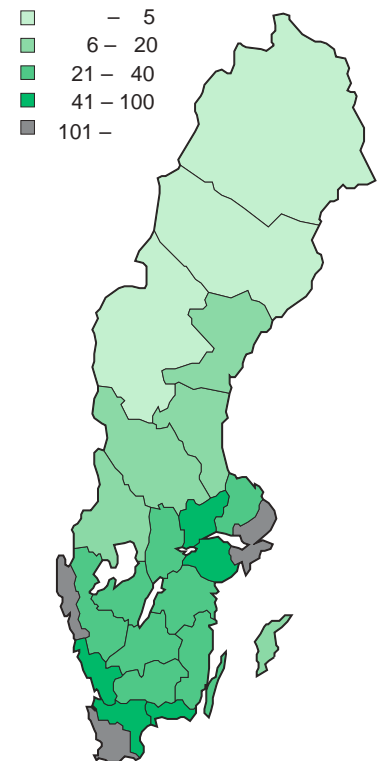
Den sneda befolkningsfördelningen åskådliggörs delvis genom de två Sverigebilderna i *figur 1*. Den ytproportionella bilden är naturligtvis en spegling av den "vanliga" kartbilden, med norrlandsläna som dominerande inslag. Rikets geografiska centrum ligger också i Norrland, nämligen i Västernorrlands län. I den befolkningsproportionella bilden däremot blir norrlandsläna förhållandevis små, och bilden domineras i

stället av de tre storstadsläna. Den befolkningsmässiga tyngdpunkten för riket ligger i Örebro län. När folkmängden per km² är lägre än riksgenomsnittet – 21 personer, blir länsytan i den befolkningsproportionella bilden mindre än i den ytproportionella bilden. Detta är fallet med norrlandsläna samt Värmlands, Kopparbergs och Gotlands län. Det omvända gäller för län med en folkmängd per km² som är högre än riksgenomsnittet, d v s samtliga övriga län.

Stora skillnader i befolknings-täthet

Folkmängden per km² land länsvis 1990 framgår av *figur 2*. Uppgifterna redovisas mera i detalj i *tabell 1* på föregående sida. Den utan jämförelse största

Figur 2 Folkmängd per km² land länsvis 1990

folkmängden per arealenhet har Stockholms län med 253 inv/km². Glesast befolkat är Norrbottens län och Jämtlands län, båda med endast 3 inv/km². Stora skillnader förekommer naturligtvis inom läna. I Stockholms län varierar kommunuppgifterna från 23 till 3 597 inv/km². I Norrbottens län ligger den kommunala variationen mellan 0,3 och 38 inv/km². Uppgifter om befolkningen kommunvis redovisas i *tabell B 16, bilaga 1*.

Jämfört med andra europeiska länder är Sverige med 21 inv/km² ett gles befolkat land. I Danmark är motsvarande siffra ca 120 och i Nederländerna ca 360. Den tätast befolkade staten i Europa är Monaco med 18 100 inv/km².

Sveriges areal utgör 0,33 procent av "världsarealen" och befolkningen 0,19 procent av "världsbefolkningen".

Fem av sex bor i tätorter

83,4 procent av befolkningen bor i tätorter. Totalt finns det 1 843 tätorter i landet med en sammanlagd areal av 5 055 km². Denna areal motsvarar 1,2 procent av rikets landareal. Befolkningsstätheten i tätorterna är i genomsnitt 1 417 inv/km². Flera uppgifter om tätorterna och deras utveckling finns i avsnitt 3.1 och i specialavsnittet ”Urbanisering och tätortsutveckling i Sverige”.

Flykten från landsbygden

Nuvarande befolkningsfördelning är ett resultat av en stark befolkningsstillväxt i storstadsområdena och en svagare tillväxt i övriga delar av landet bl.a. till följd av omfattande flyttningsströmmar inte minst från norrlandsläna till storstäderna. I och för sig har inte bara storstadsområdena vuxit, utan över huvud taget har det skett en förskjutning av befolkningen från landsbygden till tätorterna. Drygt 83 procent av befolkningen bor nu i tätorterna mot ca 20 procent för 100 år sedan. Befolkningsförskjutningen från landsbygden till tätorterna under de senaste 100 åren framgår av *figur 3*. Definitionen av tätort har dock inte varit enhetlig under tiden varför uppgifterna för enskilda år inte är helt jämförbara.

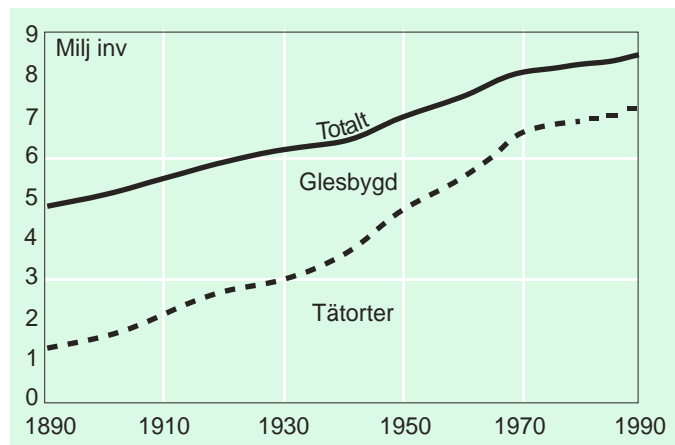
Urbaniseringstakten har avtagit

Som kan utläsas av figuren avtog urbaniseringen i styrka under 1970-talet, och befolkningsstillväxten i tätorterna var under denna 10-årsperiod endast 5 procent mot 20 procent under 1960-talet. Tätortsarealernas ökningstakt har varit betydligt mindre under 1980-talet än under de närmast föregående 10-årsperioderna, och befolkningsökningen i tätorterna var under 1980-talet relativt måttlig.

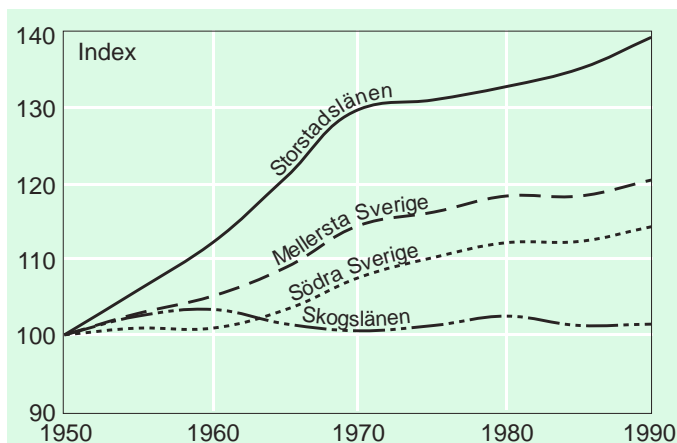
Ökade födelsetal och ökad invandring

Också befolkningsökningen totalt planade ut under början av 1970-talet, och den kraftiga befolkningsökningen framförallt i storstadsläna avstannade. *Figur 4*. Under 1980-talets senare hälft tilltog dock befolkningsökningen på nytt. Detta berodde på ett ökande födelsetal och på en ökad invandring. Inflyttningen till storstadsläna tog ny fart, medan skogsläna totalt sett hade en minskande befolkning under början av 1980-talet och ett praktiskt taget oförändrat antal invånare under senare delen av perioden.

Figur 3 Befolkningen i tätorter och på glesbygd 1890–1990

Figur 4 Befolkningsutvecklingen länsgruppsvis 1950–1990. Index 1950=100

Storstadsläna: Stockholm, Malmöhus, Göteborg och Bohus
Mellersta Sverige: Uppsala, Södermanland, Östergötland, Älvsborg, Skaraborg, Örebro, Västmanland
Södra Sverige: Jönköping, Kronoberg, Kalmar, Gotland, Blekinge, Kristianstad, Halland
Skogsläna: Värmland, Kopparberg, Gävleborg, Västerbotten, Jämtland, Västerbotten, Norrbotten

1.2 Sysselsättning

4,5 miljoner förvärvsarbetande

Totala antalet sysselsatta 16 år och äldre uppgick 1990 till närmare 4,5 milj personer. *Tabell 2.* Av de sysselsatta återfanns närmare 40 procent i de tre storstads länen, medan de fem norrlands länen svarade för drygt 13 procent. Andelen sysselsatta i åldrarna 16–64 år låg i genomsnitt på 81 procent, med länsnivåer på mellan 78 procent i Norrbottens län och 83 procent i Skaraborgs län. *Figur 5.*

Som bekant har dock stora förändringar skett i sysselsättningsförhållandena efter 1990.

Från jordbruk till service

Nedgången i antalet sysselsatta inom jordbruk, skogsbruk m m var kraftigast fram till 1970. Totalt har minskningen sedan 1945 varit 77 procent eller 568 000 personer. *Tabell 3 och figur 6.*

Antalet sysselsatta inom gruvor, tillverkningsindustri m.m. ökade fram till omkring 1960 för att därefter stadigt minska. Under 1970-talet gick offentlig förvaltning och andra tjänster förbi gruvor, tillverkningsindustri m.m. som den största näringsgrenen.

Byggnadsverksamheten expanderade fram till början av 1970-talet. Därefter

sjönk sysselsättningen för att mot slutet av 1980-talet på nytt öka.

Sedan 1945 har sysselsättningen inom handel, bank- och försäkringsverksamhet i det närmaste tre-dubblats.

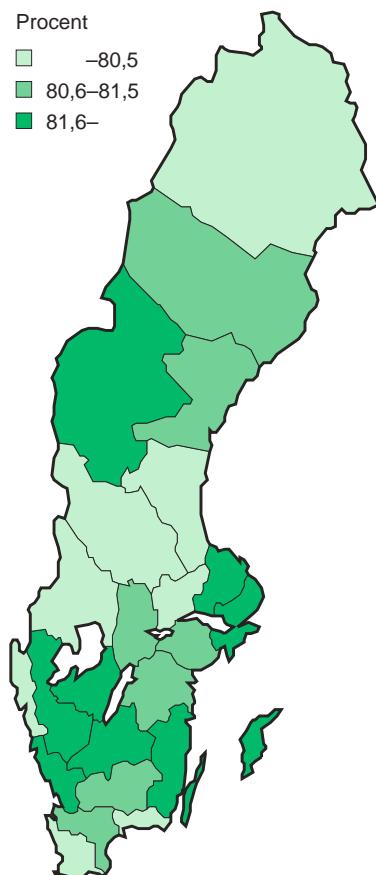
Också inom offentlig förvaltning och andra tjänster har i stort en tre-dubbling av antalet sysselsatta skett sedan 1945, med de kraftigaste ökningarna under 1970- och 1980-talen.

Andelen sysselsatta inom samfärdsel, post- och televerksamhet har ökat 45 procent sedan 1945.

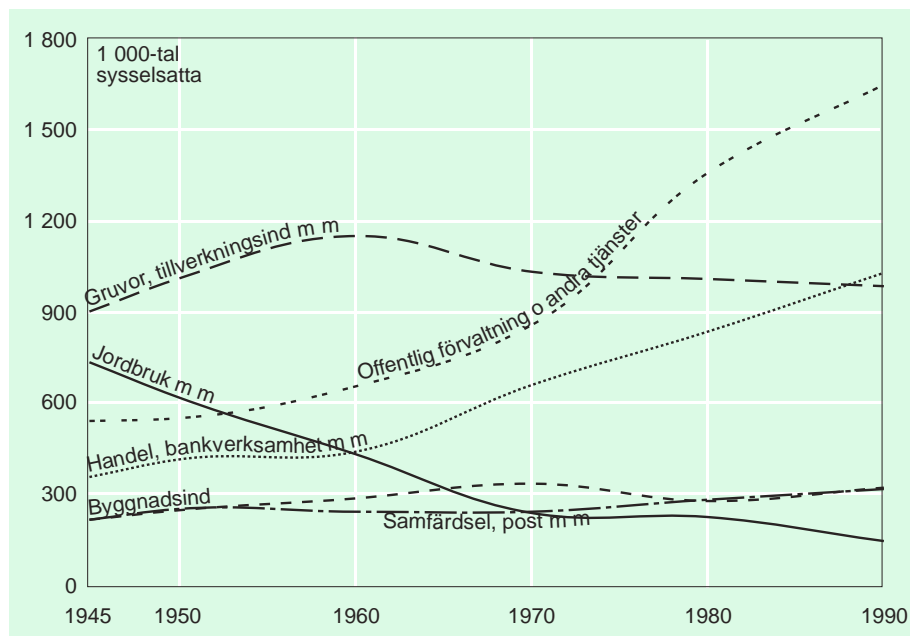
Tabell 2 Förvärvsarbetande befolkning 16– år med bostad i länet (nattbefolkning) 1990.

Län	Jordbruk, skogsbruk m m	Gruvor, tillverkn, el, gas, m m	Byggnadsverksamhet	Varuhandel, restaurang, hotell	Samfärdsel, post- o televerksamh.	Bank, försäkr, fast.förv, uppdr.verk	Offentlig förvaltning o andra tjänster	Totalt
Stockholms	6 100	111 600	54 900	155 800	81 400	134 700	341 900	909 000
Uppsala	5 600	22 800	11 600	18 400	10 200	12 300	62 100	144 300
Södermanlands	5 200	33 200	10 200	16 200	6 900	8 900	48 600	131 300
Östergötlands	8 700	53 000	13 300	24 900	12 900	12 700	80 700	208 400
Jönköpings	7 800	49 400	9 300	19 900	9 500	8 900	52 800	160 700
Kronobergs	5 500	25 300	5 700	12 600	4 900	6 300	31 500	92 400
Kalmar	8 600	35 200	7 500	13 800	7 100	6 100	41 900	122 500
Gotlands	3 500	4 300	2 000	3 500	2 100	1 500	12 200	29 500
Blekinge	3 500	21 200	4 700	7 600	3 900	4 500	29 000	75 500
Kristianstads	10 400	36 100	10 500	18 800	8 800	7 900	51 200	145 900
Malmöhus	12 800	80 600	25 900	59 600	31 600	33 700	146 600	389 900
Hallands	8 200	29 500	10 100	20 400	8 200	8 900	46 400	133 900
Göteborgs och Bohus	4 700	76 900	25 700	59 400	34 300	38 700	139 000	386 400
Älvsborgs	9 500	62 800	17 500	31 500	13 700	14 500	79 900	232 400
Skaraborgs	10 500	41 600	9 500	15 700	7 200	7 100	52 000	145 000
Värmlands	7 000	33 900	10 300	17 900	8 600	9 200	44 500	143 200
Örebro	4 900	35 200	10 100	16 800	7 800	8 700	54 200	138 900
Västmanlands	4 400	37 700	10 500	16 400	6 800	11 000	46 000	134 100
Kopparbergs	7 600	33 500	12 000	18 400	8 600	9 000	53 900	144 700
Gävleborgs	6 700	36 100	11 100	17 700	9 400	9 200	54 700	146 700
Västernorrlands	5 600	27 600	10 800	16 200	10 900	8 600	52 300	133 700
Jämtlands	5 700	9 900	5 200	8 600	5 300	4 200	29 200	69 000
Västerbottens	6 900	24 800	9 500	15 700	8 700	8 500	55 200	130 400
Norrbottens	5 400	24 800	10 400	16 300	10 900	8 200	57 000	134 800
Hela riket	164 600	951 300	307 900	621 600	319 400	383 300	1 673 000	4 491 500

Figur 5 Andel förvärsarbetande av befolkningen 16–64 år 1990

Figur 6 Sysselsatta efter näringsgren 1945–1990¹

Tabell 3 Sysselsatta efter näringsgren 1945–1990¹

Näringsgren	1945		1950		1960		1970		1980		1990	
	Antal 1 000- tal	Pro- cent	Antal 1 000- tal	Pro- cent	Antal 1 000- tal	Pro- cent	Antal 1 000- tal	Pro- cent	Antal 1 000- tal	Pro- cent	Antal 1 000- tal	Pro- cent
Jordbruk, skogsbruk m m	733	24,5	626	20,2	436	13,5	239	7,1	225	5,5	165	3,7
Gruvor, tillverkningsindustri m m	917	30,7	1 013	32,7	1 168	36,1	1 041	30,8	1 012	25,2	951	21,2
Byggnadsverksamhet	217	7,3	244	7,9	295	9,1	332	9,8	278	6,9	308	6,9
Handel, bank- och försäkringsverksamhet	355	11,9	415	13,4	439	13,6	659	19,5	835	20,8	1 005	22,4
Samfärdsel, post- och televerksamhet	220	7,4	251	8,1	242	7,5	247	7,3	285	7,1	319	7,1
Offentlig förvaltning, andra tjänster	546	18,3	550	17,7	654	20,2	857	25,4	1 364	34,0	1 673	37,2
Samtliga näringsgrenar	2 988	100	3 099	100	3 233	100	3 375	100	4 012	100	4 492	100

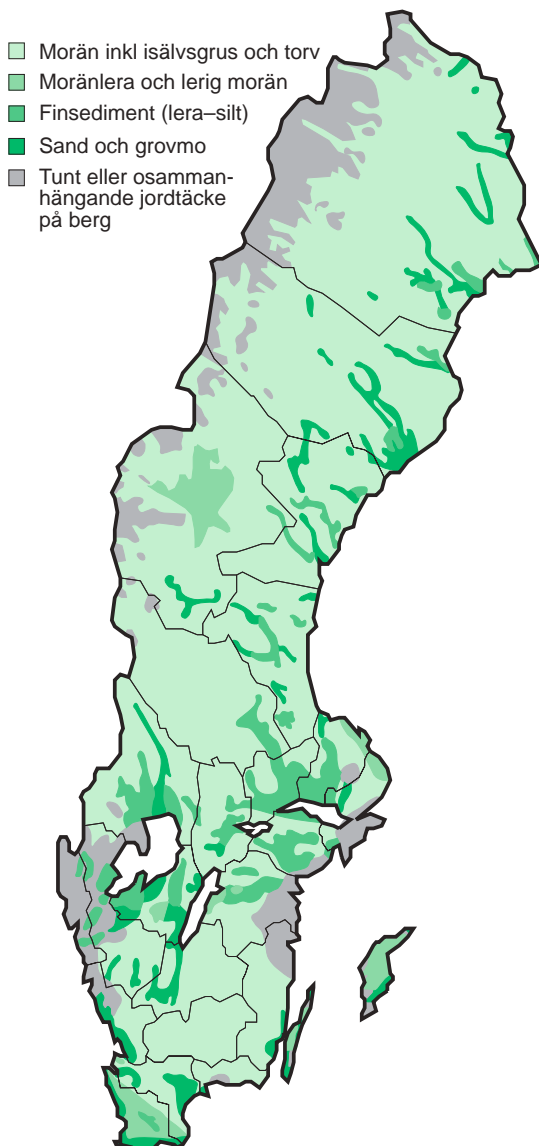
¹) Definitionen på förvärsarbetande och näringsgrensindelningen har ändrats under tiden, vilket gör att exakt jämförbarhet inte råder mellan de olika tidpunkterna.

1.3 Jordarter och landskapstyper

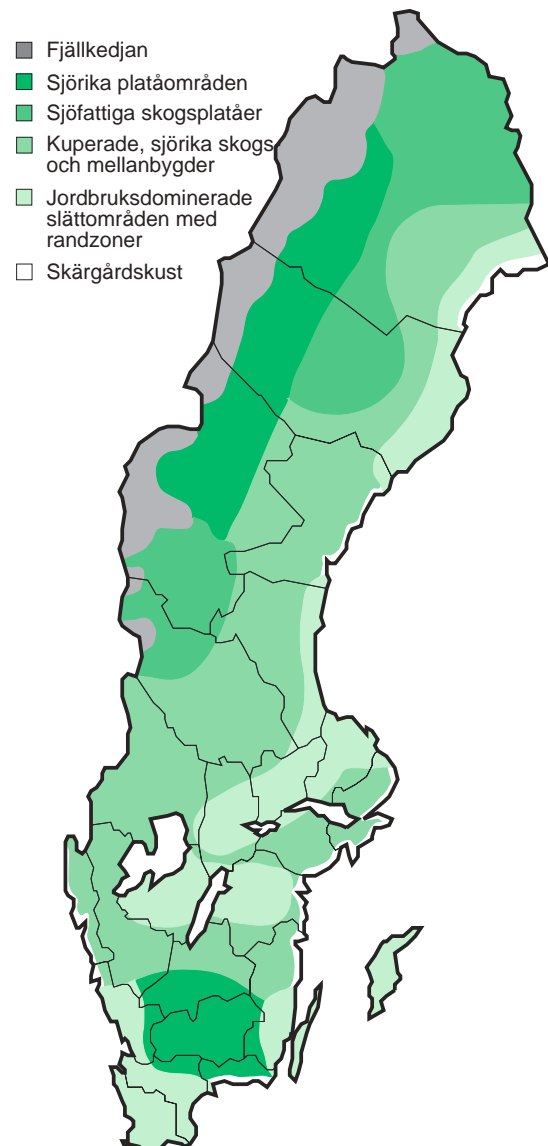
Flera naturgivna förhållanden är av stor betydelse för markanvändningen. Här redovisas endast kartor över jordarternas fördelning och ett exempel på en schematisk indelning i landskapstyper. *Figurerna 7 och 8.*

Bland övriga naturgivna förhållanden av betydelse kan nämnas berggrundens sammansättning, höjdförhållandena och klimatet.

Figur 7 Jordarter

Figur 8 Landskapstyper

1.4 Ägarförhållanden

Enskilda äger mest

Ägarförhållandena påverkar i hög grad möjligheten att utnyttja marken för olika ändamål. Som exempel kan nämnas att mark som tillhör staten sällan bebyggs med bostäder. Försäljning av statlig mark förekommer praktiskt taget inte. Enskilt eller kommunalt ägd mark bebyggs i betydligt större utsträckning, varvid bevarandebestånden av olika slag kan vara svåra att hävda. Vid utbyggnad av tätorter är markägarförhållandena ofta av avgörande betydelse för inriktningen av utbyggnaden. Enskilda personer äger idag ca 40 procent av marken i Sverige, staten ca 30 procent, aktiebolag ca 20

procent och kommuner, kyrkan, dödsbon och övriga resterande 10 procent. *Tabell 4.* Uppgifterna kommer från början av 1980-talet, men några större förändringar i ägarestrukturen torde knappast ha skett sedan dess.

Marken staten äger är till 2/3 icke produktiv

Den enskilt ägda marken består till största delen av bebyggd mark samt åker- och skogsmark, medan den statligt ägda marken till två tredjedelar är icke produktiv mark i form av fjäll, myr etc. Resterande statlig mark är huvudsakligen skogsmark.

Tabell 4 Ägarförhållandena länsvis. Procent av hela landarealen

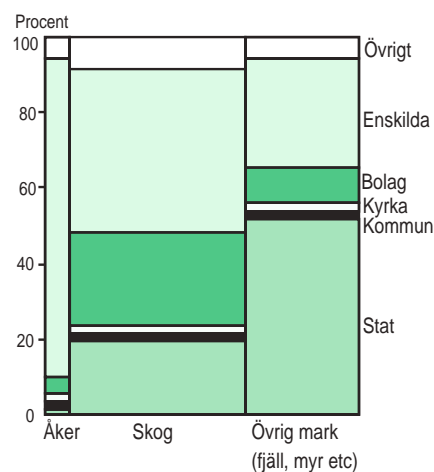
Län	Enskilda	Staten	Komm.	Kyrkan	Dödsbo	Sv. ab	Övriga	Totalt
Stockholms	53	10	13	2	5	9	9	100
Uppsala	51	8	2	3	3	27	6	100
Södermanlands	66	9	5	2	5	7	6	100
Östergötlands	62	8	3	2	3	15	6	100
Jönköpings	76	8	3	3	5	4	1	100
Kronobergs	73	6	3	3	4	10	1	100
Kalmar	74	9	3	2	4	7	1	100
Gotlands	81	5	1	4	4	4	1	100
Blekinge	83	3	5	1	4	3	1	100
Kristianstads	80	6	3	2	3	4	2	100
Malmöhus	75	4	7	4	2	5	3	100
Hallands	80	5	4	3	4	3	1	100
Göteborgs o Bohus	71	6	8	2	6	4	3	100
Älvsborgs	75	5	3	2	5	6	2	100
Skaraborgs	74	9	2	4	4	3	2	100
Värmlands	52	3	2	2	5	34	0	100
Örebro	45	23	3	2	2	22	3	100
Västmanlands	51	22	4	2	3	13	4	100
Kopparbergs	33	15	2	1	6	31	11	100
Gävleborgs	41	8	2	2	3	41	3	100
Västernorrlands	42	7	1	1	4	43	1	100
Jämtlands	32	27	1	1	3	35	1	100
Västerbottens	31	43	1	0	2	19	3	100
Norrbottnens	17	69	0	0	2	6	5	100
Hela riket	41	31	2	1	3	19	4	100

Aktiebolagens markinnehav avser till största delen skogsmark. *Figur 9.*

Ägarförhållandena länsvis

Ser vi på ägarförhållandena länsvis enligt tabell 4 så kan vi konstatera att det privata ägandet är procentuellt sett störst i Blekinge, Gotlands, Kristianstads och Hallands län. Det statliga ägandet är i särklass högst i Norrbottens län, följt av Västerbottens län. Aktiebolagen äger relativt sett mest i typiska skogslän som Gävleborgs, Västernorrlands och Jämtlands län.

Figur 9 Ägarförhållandena för åker, skog och övrig mark. Staplarnas bredder är proportionella mot arealerna

1.5 Regler och restriktioner för markens användning

Naturresurslagen (NRL)

Flera lagar reglerar markanvändningen. En lag som övergriper många andra lagar är naturresurslagen (NRL). Denna lag trädde i kraft den 1 juli 1987.

Grundprincipen i NRL är att mark- och vattenområden skall användas till det de är mest lämpade för. Hänsyn skall tas till olika användare och olika intressen. Samordning och ömsesidig hänsyn mellan verksamheter skall eftersträvas. Om intressena inte går att förena skall de intressen som medför den från allmän synpunkt bästa hushållningen i ett långsiktigt perspektiv prioriteras. Stora relativt opåverkade och ekologiskt särskilt känsliga områden skall skyddas mot skadliga ingrepp så långt det är möjligt. "Sektorsintressena" jordbruk, rennäring, friluftsliv, energiproduktion etc. skall också skyddas så långt det är möjligt.

Om ett område är av sådan betydelse för en sektor att det svårigen kan ersättas med något annat område kan det utses till riksintresse. Det är centrala statliga sektorsmyndigheter, t.ex. Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet, som avgör vilka områden som kan vara aktuella.

I tredje kapitlet NRL anges dessutom, direkt i lagtexten, större områden som i sin helhet är av riksintresse med hänsyn till sina natur- och kulturvärden. Det gäller vissa fjäll-, kust- och inlandsområden samt vissa älvar.

Områden av riksintresse skall skyddas mot skadliga eller hindrande ingrepp.

I NRLs fjärde kapitel finns bestämmelser om vilka typer av industrier m.m. som inte får uppföras utan tillstånd av regeringen.

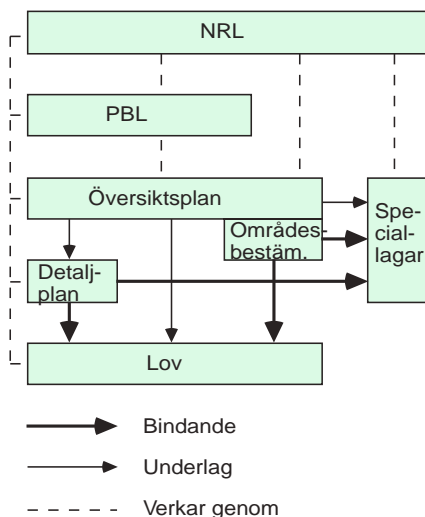
NRLs hushållningsbestämmelser skall tillämpas vid prövning av mål och ärenden enligt plan- och bygglagen (PBL) och en rad speciallagar som vattenlagen, miljöskyddslagen, naturvårdslagen etc.

Plan- och bygglagen (PBL)

Enligt PBL skall varje kommun ha en aktuell *översiktsplan* som omfattar hela kommunen. I översiktsplanen skall redovisas allmänna intressen som bör beaktas vid beslut om användningen av mark- och vattenområden. Översiktsplanen skall i stort ange hur mark- och vattenområden är avsedda att användas och hur bebyggelseutvecklingen bör ske. Översiktsplanen är inte bindande för myndigheter och enskilda. Regleringen av markens användning och bebyggelsen inom kommunen sker genom *detaljplaner*. En detaljplan får omfatta endast en begränsad del av kommunen. För begränsade områden av kommunen som inte omfattas av detaljplan får *områdesbestämmelser* antas, om det behövs för att syftet med översiktsplanen skall uppnås eller för att säkerställa att riksintressen enligt NRL tillgodoses. För samordning av flera kommuners planläggning får *regionplaner* antas.

Sambandet mellan NRL, PBL och speciallagar visas i *figur 10* samt innehållet i planer enl. PBL i *figur 11*.

Figur 10 Sambandet mellan NRL, PBL, speciallagar osv

Naturvårdslagen (NVL)

Naturvårdslagen ger möjlighet att upprätta *nationalparker, naturreservat, djurskyddsområden och naturvårdsområden* för att skydda och vårda områden som är värdefulla för bl.a. vetenskap, rekreation och djurliv. Inom dessa områden gäller särskilda föreskrifter för markanvändningen. Dessa områden redovisas närmare i avsnitt 3.2.

Enligt NVL skall *arbetsföretag som väsentligt förändrar naturmiljön* diskuteras med länsstyrelsen. Det kan gälla t.ex. nya vägar, större schaktningar eller nya kraftledningar. Länsstyrelsen kan begära vissa åtgärder för att begränsa ingreppet i naturen.

För att inte begränsa möjligheten för människor att röra sig längs kuster, insjöar och vattendrag finns ett s.k. *strand-skydd* som innebär förbud mot nya byggnader eller anordningar 100 meter, eller i vissa fall upp till 300 meter, från strandlinjen. Ekonomibyggnader för jord- och skogsbruk, fiske och renkötsel berörs inte av bestämmelserna om strandskydd.

Täkt av sten, sand, lera, grus, jord, torv och andra jordarter för annat än behov liksom utvinning av bl.a. malm, olja, grus, stenkol och uran kräver tillstånd från statligt organ.

Skogsvårdslagen och andra lagar

I skogsvårdslagen sägs att skogsbruket skall ta hänsyn till naturvärden. Detta betyder t.ex. att *lämpliga träd skall sparas* intill bebyggelse, stränder och rastplatser när skogen avverkas, samt att *hyggerna skall anpassas till landskapsbilden* och inte göras onödigt stora. Enligt skogsvårdslagen *skall ny skog anläggas* efter slutavverkning, eller när skogsmarkens produktionsförmåga utnyttjas dåligt på grund av att skogen är skadad.

Ny skog skall anläggas på outnyttjad mark, t.ex. definitivt nedlagd åkermark.

Relativt stora förändringar i skogs-vårdslagen träder i kraft 1 jan. 1994.

Stor återhållsamhet med ny *bebyggelse på åkermark* skall iakttagas, särskilt där andra alternativ står till buds. Se sid. 24 om tätortsexpansion på jordbruksmark. Enligt skötsellagen skall jord-

bruksmark som är lämplig för jordbruksproduktion brukas så att den ger acceptabel avkastning med hänsyn till produktionsförmågan. Nedläggning av brukningsvärd åkermark får heller inte ske utan tillstånd.

Bland övrigt kan nämnas att *fasta fornlämningar alltid skall skyddas* och att *förbud råder för byggande intill 12*

meter från allmän väg.

För att bygga behöver man ofta *bygglov*, och för att riva *rivningslov*. Schaktning, fyllning, plantering eller trädfällning kräver ibland *marklov*.

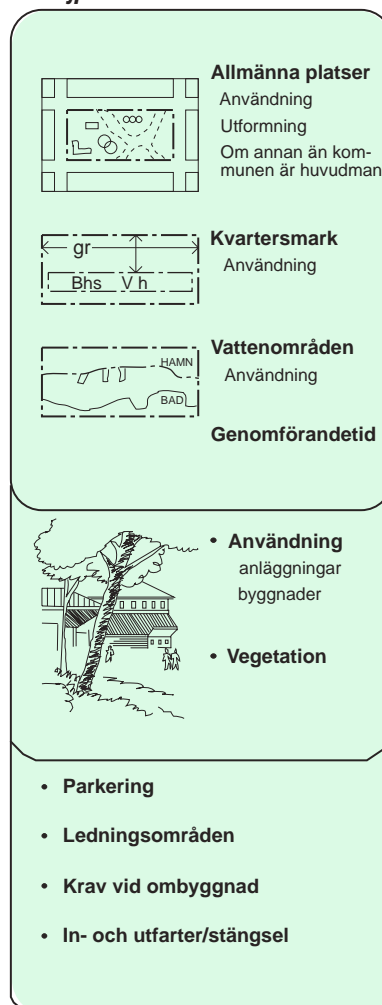
Ytterligare regler och restriktioner återfinns i ovan nämnda lagar, men också bl.a. i torvlagen, väglagen, luftfartslagen och miljöskyddslagen.

Figur 11 Innehållet i planer enligt plan- och bygglagen (PBL)

Översiktsplanen

Detaljplanen

Områdesbestämmelser

